

УДК 94(477.83/.86):630"1940/1950"
DOI: 10.24919/2312-2595.10/52.257928

Любов ШЕПТИЦЬКА

кандидатка історичних наук, доцентка, завідувачка кафедри історії України, економічної теорії та права, Національний лісотехнічний університет України, вул. ген. Чупринки, 103, м. Львів, Україна, індекс 79057 (sheptytska@nltu.edu.ua)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3070-0131>

ResearcherID: <https://publons.com/researcher/3331615/lubov-sheptytska/>

Наталія ЗАХАРЧИН

кандидатка історичних наук, доцентка кафедри історії України, економічної теорії та права, Національний лісотехнічний університет України, вул. ген. Чупринки, 103, м. Львів, Україна, індекс 79057 (zakharchyn@nltu.edu.ua)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3000-2595>

ResearcherID: <https://publons.com/researcher/3262209/nataliia-zakharchyn/>

Бібліографічний опис статті: Шептицька, Л., & Захарчин, Н. (2022). Історичні аспекти розвитку лісової політики на західноукраїнських землях у перші повоєнні роки. *Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія Історія*, 10/52, 117–128. doi: <https://doi.org/10.24919/2312-2595.10/52.257928>.

ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ЛІСОВОЇ ПОЛІТИКИ НА ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ У ПЕРШІ ПОВОЄННІ РОКИ

Анотація. *Мета роботи* впливає із потреби аналізу різноманітних історичних аспектів розвитку лісової політики на західноукраїнських землях у перші повоєнні роки, окреслення чинників, які вплинули на стан навколишнього середовища. **Методологія роботи** ґрунтується на поєднанні принципів науковості, об'єктивності та історизму при дослідженні запропонованої теми. **Наукова новизна** полягає у тому, що у статті розкрито та проаналізовано

© Любов Шептицька, Наталія Захарчин, 2022

ISSN 2312-2595 (Print) ISSN 2664-3715 (Online)

основні напрями розвитку лісової політики західноукраїнського регіону у 40–50-х рр. ХХ ст., які визначили подальший розвиток лісового сектору економіки та призвели до нищівної вирубки лісів і безповоротної екологічної катастрофи. Доведено, що попри всі нормативно-правові акти та плани розвитку, які надсилалися з Москви, лісовий сектор економіки піддавався нищенню та варварському пограбуванню. Тотальні вирубки Карпат у два-три рази перевищували всі плани розвитку. Встановлено, що створення Львівського лісотехнічного інституту, який мав на меті забезпечити кадрами лісовий сектор економіки та сприяти розвитку лісової науки, мало позитивні тенденції, оскільки ця галузь критично відчувала брак у висококваліфікованих фахівцях і потребувала наукових експериментів та обґрунтувань. Але водночас ця подія була своєрідним маневром для прикриття хижацької політики влади. З'ясовано, що науковці-лісівники неодноразово апелювали до органів влади із переконливими висновками щодо припинення нищення лісів в західноукраїнському регіоні. Усі спроби завершувалися в кращому випадку втратою посад, а у гіршому – переслідуваннями чи репресіями. **Зроблено висновки**, що політика радянської влади в лісовому секторі економіки мала руйнівний характер, попри всі так звані маскувальні маневри у вигляді постанов, розпоряджень, планів рубок лісу. Нищення лісового потенціалу Карпат, розпочате у післявоєнні роки, сьогодні має непоправні негативні наслідки, які все частіше проявляються у вигляді екологічних катаклізмів.

Ключові слова: лісова політика; лісовий сектор; Карпати; лісотехнічна освіта; вирубка лісів.

Liubov SHEPTYTSKA

PhD (History), Associate Professor, Head of the Department of History of Ukraine, Economic Theory and Law, National Forestry University of Ukraine, 103, Gen. Chuprynky Str., Lviv, Ukraine, postal code 79057 (sheptytska@nltu.edu.ua)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3070-0131>

ResearcherID: <https://publons.com/researcher/3331615/liubov-sheptytska/>

Nataliia ZAKHARCHYN

PhD (History), Associate Professor, Department of History of Ukraine, Economic Theory and Law, National Forestry University of Ukraine, 103, Gen. Chuprynky Str., Lviv, Ukraine, postal code 79057 (zakharchyn@nltu.edu.ua)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3000-2595>

ResearcherID: <https://publons.com/researcher/3262209/nataliia-zakharchyn/>

To cite this article: Sheptytska, L., & Zakharchyn, N. (2022). Istorychni aspekty rozvytku lisovoi polityky na zakhidnoukrainskykh zemliakh u pershi povoienni roky [Historical aspects of forestry policy development on western-Ukrainian lands during the first postwar years]. *Problemy humanitarnykh nauk: zbirnyk naukovykh prats Drohobyt'skoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka. Serii Istorii – Problems of Humanities. History Series: a collection of scientific articles of the Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University*, 10/52, 117–128. doi: <https://doi.org/10.24919/2312-2595.10/52.257928> [in Ukrainian].

HISTORICAL ASPECTS OF FORESTRY POLICY DEVELOPMENT ON WESTERN-UKRAINIAN LANDS DURING THE FIRST POSTWAR YEARS

Summary. *The purpose of this work is to analyze various aspects of forestry policy development on western-Ukrainian lands during the first postwar years; to outline the factors that had influenced the state of the environment. The methodology of the work is based on the combination of the principles of science, objectivity, and historicism while studying this topic. The scientific novelty of the article consists of analyzing the main directions of forestry policy in the western-Ukrainian regions in the 1940s – 1950s, which defined further development of the forestry economy sector and resulted in severe deforestation and irrevocable ecological disaster. The article proves that despite the legislative acts and development plans sent from Moscow, the forestry sector of the economy was indulging in destruction and barbaric despoliation. Total deforestation of the Carpathians 2–3 times exceeded development plans. The article notes that the foundation of Lviv Forestry Institute, aiming to provide staff for the forestry sector of the economy, had a positive impact since this industry was experiencing a shortage of highly-qualified professionals and needed scientific experiments. At the same time, this event was to some extent a distracting maneuver to cover governmental predatory policy. The article discloses that scientists-foresters appealed to government institutions multiple times with persuasive conclusions regarding the cessation of logging in the western-Ukrainian region. All attempts resulted in job loss at best; and persecution and repressions at worst. The study concludes that Soviet government policy in the forestry sector of the economy had a destructive character, despite the so-called disguising maneuvers such as decrees, orders, and plans of logging. Carpathians deforestation, which was started during the postwar years,*

nowadays has irreparable negative consequences. More and more often they manifest themselves in ecological disasters.

Key words: *forestry policy; forestry sector; Carpathians; forestry education; deforestation.*

Постановка проблеми. Екологічні проблеми України, включно із збереженням та відновленням лісового потенціалу Карпат вимагають цілісного вивчення, критичного переосмислення й науково обґрунтованої оцінки лісової політики у минулому, у т. ч. у часи функціонування радянського тоталітарного режиму. Аналіз стану лісового сектору у західних областях України у перші повоєнні роки вимагає окремого вивчення та визначення тих чинників які негативно впливали на охорону навколишнього середовища в регіоні та позитивних тенденцій, які сприяли збереженню і захисту унікальних природних ландшафтів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблема розвитку лісової політики у західних областях України у перші повоєнні роки, знайшла фрагментарне відображення у низці досліджень. Означену проблему переважно досліджували науковці-лісівники – Ю. Третяк (Третяк, 1958), С. Генсірук (Генсірук, 2002), К. Гафтанюк (Гафтанюк, 2001). Н. Правник Юрчишин проаналізував нормативно-правові акти, які приймалися у лісовій сфері впродовж існування радянської влади (Юрчишин, 2012). Екологи Ю. Рошко та Л. Копій при вивченні цього періоду, зосереджували увагу на проблемі захисту довкілля (Рошко, 2010). Незважаючи на розглянуті праці українських дослідників, треба зауважити, що аналіз історичних чинників у лісовій політиці в післявоєнний період у них відсутній, а це, зі свого боку, свідчить про недостатнє висвітлення теми у сучасній українській історіографії.

Мета статті – на основі аналізу нормативно-правових актів і реальних дій більшовицької влади проаналізувати історичні аспекти розвитку лісової політики у західних областях України у перші повоєнні роки. Визначити негативні та позитивні наслідки цієї політики.

Виклад основного матеріалу. Завершення Другої світової війни поставило перед керівництвом країни нові завдання і визначило нові пріоритети. Насамперед почалася відбудова народного господарства, відновлення економічного потенціалу країни. Західно-

українські землі опинилися у досить важкому становищі. Воно проявлялось, по-перше, у всеосяжному запровадженні радянської тоталітарної системи із усіма вихідними складовими: колективізацією, індустріалізацією та політичними репресіями проти місцевого населення. По-друге, насильницьким «впорядкуванням» економічного життя краю, у тому числі лісового сектору. Означена галузь господарства зазнала достатньо інтенсивної руйнації під час війни. Тому, з одного боку, початок мирного життя ставив нові виклики – потребу використання деревини, як найважливішого будівельного матеріалу. З іншого – відсутність політики охорони лісових масивів призводило до непоправимих втрат.

Одразу ж після закінчення війни більшовицьке керівництво розпочало інтенсивні лісовпорядні роботи в усій Україні. У 1947 р. було організовано Міністерство лісового господарства СРСР. У своїй роботі цей орган керувався «Инструкцией для устройства и ревизии водоохраных лесов» (Швець, 2008, с. 1).

Упродовж десяти повоєнних років майже вдалося обстежити і впорядкувати усі ліси, які перебували у державній власності. Важча ситуація з такими роботами виявилася у колгоспних та радгоспних лісах. Вони призначалися для задоволення потреб колгоспів і колгоспників у деревині, у суміжному користуванні, для розвитку лісових промислів. Особливістю права користування колгоспним лісом полягало у тому, що колгосп не тільки сам користувався ним (використовував деревину та інші продукти для задоволення потреб господарства і колгоспників), але й відпускав деревину різним споживачам. А у часи післявоєнної відбудови такі ліси зазнавали найбільшої вирубки та спустошення.

Наступним етапом так званого впорядкування було повторне впорядкування, а далі – ревізія таких лісових масивів. У деяких областях склалися генеральні плани розвитку лісового господарства. Вперше було виготовлено карту лісів. У лісовому секторі вибудували усю вертикаль керівництва, починаючи від лісовпорядних таборів, загонів, експедицій, контор та завершуючи трестами (конторами) на місцях. Керівниками цих підрозділів призначалися «здібні» організатори та технічні працівники, більшість з яких взагалі не мали спеціальної освіти. З часом лісгоспи реорганізували в Лісогосподарські заготівельні господарства (Лісгоспзаг), який отримав функції лісозаготівель, тобто, установа могла займатися рубкою та

вивезенням лісу. Відтоді лісництво стало багатогалузевим господарством і виконувало увесь комплекс лісогосподарських та лісозаготівельних робіт, займалося мисливським господарством.

Лісовпорядкування стало важливою ділянкою лісової галузі країни. Проте наукова складова лісовпорядкування повністю відмовилася від західноєвропейського впливу, розпочавши свій, відмінний від європейського шлях розвитку. Ця тенденція спричинила негативні наслідки, оскільки не враховувалися новітні досягнення зарубіжних країн, а «свій» досвід не завжди був прогресивним.

Для наведення порядку щодо вирубки лісу, було прийнято постанови Ради Народних Комісарів (РНК) СРСР, які затверджували Правила відпуску лісу на корені, Правила сінокосіння і пасіння худоби в лісах, Правила пожежної безпеки в лісах СРСР та низку інших законодавчих актів (Юрчишин, 2012, с. 599). Для чіткого контролю за лісовими масивами, а також з метою виявлення і знешкодження бійців УПА, які ховалися в лісах, у 1947 р. було створено спеціалізовану лісовпорядну організацію – Всесоюзне аерофотолісовпорядне об'єднання «Ліспроект». У 1951 р. видано нову «Інструкцію по устройству и обследованию лесов государственного значения Союза ССР», яка досить детально роз'яснювала основні завдання даної галузі господарювання (Швець, 2008, с. 1).

У 1945 р. лісозаготівельна, деревообробна і паперова галузь промисловості в Україні займала 5,9 % від загального об'єму, а вже у 1950 р. цей показник зріс до 6,4 %. Цікавим був той факт, що за період з 1945 по 1950 рр. в економіку України було інвестовано величезні кошти, що становило понад 20 % всіх інвестицій в економіку колишнього СРСР. Це був найвищий показник інвестування України за весь час існування СРСР (Рошко, 2010, с. 68).

Починаючи з 1950-х рр. обсяг лісозаготівлі в усій Україні в середньому на 300 % перевищував розрахункові плани. Небаченими досі темпами спустошувались карпатські ліси. Тільки на початку 50-х рр. ХХ ст. там вирубали половину запасу «умовно стиглої» деревини. «Умовність» полягала у тому, що вік рубання знизили із 120 до 80–90 років. Наукові принципи неодноразово докорінно переглядалися і «скоректовувалися» на користь лісоексплуатації. У 1944–1958 рр. фактичне вирубування лісу в два-три рази перевищувало науково обґрунтовані нормативи. За дослідженнями українського вченого-лісівника С. Генсірука, «лише у Чернівецькій області

у 1949 р. вирубано 1,1 млн. м³ замість 275 тис. м³ деревини» (Генсірук, 2002, с. 159). У перші повоєнні роки в планах лісокористування було закладено і процес відновлення, проте площі вирубок значно перевищували площі створюваних лісових масивів, а природне відновлення не завжди давало позитивні результати. До 1955 р. в державних лісах Закарпатської, Івано-Франківської і Чернівецької областей накопичилося 89,4 тис. га невідновлених зрубів («Про охорону природи», 1949). Крім того, за період 1957–1960 рр. понад 500 тис. гектарів лісів було пошкоджено вітровалами і буреломами (Рошко, 2010, с. 68).

Ще одним аспектом впорядкування лісового сектору було питання охорони природи. У зв'язку зі значними порушення у природньому середовищі 3 червня 1949 р. Рада Міністрів УРСР прийняла Постанову «Про охорону природи на території Української РСР» («Про охорону природи», 1949). Ухвалений документ мав комплексно вирішувати питання охорони тваринного, рослинного світу і землі. Згідно з Постановою, питання охорони природи ставало турботою не тільки відповідних компетентних органів, а й кожного громадянина. У 1958 р. було прийнято ще один нормативно-правовий акт – Постанова ЦК Комуністичної партії України і Ради Міністрів УРСР «Про засоби по покращенню охорони природи Української РСР» («Про засоби», 1958). Основний акцент у цих постановою ставився на охорону лісів від самовільних порубок та захист від лісових пожеж.

За цією усією так званою «турботливою» політикою лісовпорядкування та охорони, насправді ховалося варварське знищення лісів та відсутність будь-якого розуміння означеної проблеми.

Досить проблематичним залишалось питання щодо охорони заповідних територій. У післявоєнний період начальник Головного управління заповідників при Раді Міністрів (надалі – Главк) по заповідниках УРСР Л. Мартинюк знову розгорнув активну діяльність щодо створення в Україні лісових заповідників. Таких пропонувалося створити дев'ять, з них чотири – у Карпатах: Буковинський (Чернівецька область, Біжницький, Пульський р-ни, 25 тис. га), Горгани (Станіславська область, Перчинський та Солотвинський р-ни, 17 тис. га), Чорногора (Станіславська область, Жабіївський та Яремчевський р-ни, 16 тис. га), Закарпатський (Закарпатська область, Перечинський, Березнянський, Берегівський, Воловецький,

Тячівський та Рахівський р-ни, 86 тис. га) (Борейко, 2001, с. 156). Проте керівники міністерств, з одного боку, охоче візували усі подання, а з іншого – подавали у Главк інші відомості та висновки (ДАВО, оп. 2, спр. 10, арк. 8–10). А вже у 1951 р. було підписано Постанову Ради Міністрів СРСР «Про заповідники», яка передбачала скасувати в Україні 19 заповідників як непотрібні, 7 із них – у західних областях України. Усього Україна в цей час втратила 33 тис. га. заповідних земель. Саме в ці чорні часи – кінець 40 – початок 50-х рр. було здійснено ще одне святотатство – начисто вирубані (а фактично, ліквідовані) ліси багатьох колишніх резерватів, організованих відомими тогочасними лісівниками – А. Златником, В. Шафером, а також природний парк, створений Андреем Шептицьким з 1912 до 1939 р. Особливо постраждали території Українського природного парку, резервати «Шипот», «Чорний Мочар» та пралісові резервати Українських Карпат (Стойко & Копач, 2012, с. 20). Як результат такої «дбайливої» політики у сфері охорони природи та ведення лісового господарства, сьогодні маємо масштабну зміну породного складу лісів регіону, втрату унікальних ландшафтних територій, рідкісної фауни та флори. На жаль, ці втрати безпрецедентні і не підлягають відновленню.

Поряд із ліквідацією заповідників, органи влади почали складати списки «неблагонадійних» працівників. Безліч кримінальних справ відкривались з обвинуваченням в «уклонении от выполнения лесозаготовки, что повлекло за собой срыв выполнения плана лесозаготовки среди кулацких хозяйств района» (*Екологізація гуманітарної освіти*, 2016, с. 42). Масові репресії працівників лісу та науковців завдавали лісовому господарству величезної шкоди. Залякані, не впевнені у завтрашньому дні, лісівники бездумно дотримувались циркулярів і наказів, боялися стати на захист лісу, адже це негайно привело б до репресій. І у науковців, і у виробничників почало переважати споживацьке ставлення до лісу. Обсяги лісозаготівель визначалися потребою у деревині.

Важливою проблемою, яка виникла в лісовому секторі економіки західноукраїнського регіону, було кадрове забезпечення. Більшість керівних кадрів лісових підприємств не мали спеціальної освіти. Фахівців для лісового господарства в Україні готували Київський лісгосподарський інститут та лісгосподарський факультет Львівського політехнічного інституту. Контингент студентів цих

закладів був доволі нечисельним. Щорічно ці інститути випускали не більше 100 інженерів. Для лісового господарства України цього було вкрай мало. Особливо не вистачало кваліфікованих фахівців на західноукраїнських теренах.

Для розв'язання питання кадрового забезпечення лісового сектору економіки 15 січня 1945 р. згідно з Постановою Кабінету Міністрів УРСР було створено Львівський лісотехнічний інститут (ЛЛТИ), на який покладалася підготовка фахівців для лісового господарства, а також для лісоексплуатації та механічного оброблення деревини, підготовка яких не передбачалася у тодішніх закладах вищої освіти України. Було виділено річну квоту – 600 осіб. Інститут підпорядковувався Народному комісаріату лісової промисловості УРСР, що було важливо з огляду формування матеріально-навчальної бази.

Головний навчальний корпус інституту займав будинок на вул. О. Пушкіна, 103 (нині – Генерала Чупринки). Історія будівлі досить цікава: побудована за проектом Івана Левинського на початку ХХ ст. як жіноча гімназія з гуртожитком, у 20-х рр. ХХ ст. була перепрофільована у дитячий будинок для сиріт під патронатом сестер Василянок. Ініціатором і меценатом цього став митрополит Андрей Шептицький, якому, до речі, належить ініціатива організації Лісового науково-дослідного інституту (1938) з метою підготовки висококваліфікованих фахівців (*Національний лісотехнічний університет*, 2014). Сьогодні, на будівлі колишньої гімназії, а нині – на адміністративному корпусі Національного лісотехнічного університету України встановлено меморіальну дошку на якій викарбувані слова Андрея Шептицького: «...щоби корисна праця українських лісників, розпочата з Божим благословенням, була даліше продовжена».

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, політика радянської влади у лісовому секторі економіки мала руйнівний характер, попри всі так звані маскувальні маневри у вигляді постанов, розпоряджень, планів рубок лісу. Екологічна та лісова парадигма тоталітарного, радянського суспільства – ігнорування цінності природи та лісів зокрема, економічне зростання за рахунок бездумного споживання і використання лісових ресурсів – повною мірою проявилася у післявоєнний період на західноукраїнських землях. Нищення Карпат, розпочате у 40–50-х рр., має непоправні

негативні наслідки, які ми спостерігаємо сьогодні у вигляді екологічних катаклізмів.

Лісова політика повоєнної Західної України мала глибоко суб'єктивний характер – з одного боку, репресіям піддавались незгідні із керівною лінією партії працівники, з іншого – відчувався постійний брак високопрофесійних кадрів. Проблему кадрового голоду лісової галузі було вирішено створенням (а, фактично, відновленням діяльності з кін. ХІХ – поч. ХХ ст.) Львівського лісотехнічного інституту. Тому вважаємо актуальними подальші наукові дослідження внеску окремих постатей у розвиток лісотехнічної освіти регіону паралельно із виокремленням екологічної складової у діяльності технічних університетів України.

Джерела та література

- Борейко, В.** (2001). *Історія заповідного дела в Україні*. Київ: Київський еколого-культурний центр.
- Генсірук, С.А.** (2002). *Ліси України*. Львів: Вид-во Наук. тов. ім. Шевченка, УкрДЛТУ.
- Гафтанюк, К.Т.** (2001). *Історія лісового господарства Львівщини*. Львів: Біблос.
- ДАВО – Державний архів Волинської області. Ф. Р-16: Волинське територіальне управління лісоохорони та лісонасаджень.
- Екологізація гуманітарної освіти: історія України, політологія, право: посібник.* (2016). Львів: Ліга-Прес.
- Національний лісотехнічний університет України.* (2014). Київ: Логос Київ.
- Про засоби по покращенню охорони природи Української РСР: Постанова ЦК Компартії України і Ради Міністрів УРСР, червень 1958 року. (1958). *ЗП УРСР*, 6, ст. 106.
- Про охорону природи на території Української РСР: Постанова Ради Міністрів УРСР від 3 червня 1949 року. (1949). *ЗП УРСР*, 11, ст. 40.
- Рошко, Ю.Р.** (2010). Еколого-економічні аспекти розвитку лісопромислового комплексу. *Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України*, 20,9, 66–70. Львів.
- Стойко, С., & Копач, В.** (2012). *Сторіччя створення пралісових резерватів в Українських Карпатах*. Львів.
- Третяк, Ю.Д.** (1958). *До історії лісівничої науки і освіти в Західних областях УРСР*: наукове видання. Львів: Львівський лісотехнічний ін-т.

- Швець, М.В.** (2008). Лісовпорядкування в Україні: історія і сучасність. *Деревообробник*. Взято з <https://www.derevo.info/content/detail/4032>.
- Юрчишин, Н.Г.** (2012). Правове регулювання інституту права власності на лісі у радянський період (1917–1990 рр.): становлення та розвиток. *Актуальні проблеми держави і права Національного університету «Одеська юридична академія»*, 68, 596–603. Одеса.

References

- Boreyko, V.** (2001). *Istoriya zapovednogo dela v Ukraine [History of nature conservation in Ukraine]*. Kiev: Kievskiy ekologo-kulturnyy tsentr [in Russian].
- Hensiruk, S.A.** (2002). *Lisy Ukrainy [Forests Ukraine]*. Lviv: Vyd-vo Nauk. tov. im. Shevchenka, UkrDLTU [in Ukrainian].
- Haftaniuk, K.T.** (2001). *Istoriia lisovoho hospodarstva Lvivschyny [History of forestry Lviv region]*. Lviv: Biblos [in Ukrainian].
- DAVO – Derzhavnyi arkhiv Volynskoi oblasti. F. R-16: Volynske terytorialne upravlinnia lisookhorony ta lisonasadzhen [State Archive of Volyn Region. F. R-16: Volyn Territorial Department of Forest Protection and Afforestation].
- Ekolohizatsiia humanitarnoi osvity: istoriia Ukrainy, politolohiia, pravo [Greening of humanitarian education: history of Ukraine, political science, law]*. (2016). Lviv: Liha-Pres [in Ukrainian].
- Natsionalnyi lisotekhnichniy universytet Ukrainy [Ukrainian National Forestry University]*. (2014). Kyiv: Lohos Kyiv [in Ukrainian].
- Pro zasoby po pokrashchenniu okhorony pryrody Ukrainskoi RSR: Postanova TsK Kompartii Ukrainy i Rady Ministriv URSS, cherven 1958 roku [On Means to Improve the Nature Protection of the Ukrainian SSR: Resolution of the Central Committee of the Communist Party of Ukraine and the Council of Ministers of the Ukrainian SSR, June 1958]. (1958). *ZP URSS – CR URSS*, 6, st. 106 [in Ukrainian].
- Pro okhoronu pryrody na terytorii Ukrainskoi RSR: Postanova Rady Ministriv URSS vid 3 chervnia 1949 roku [On nature protection on the territory of the Ukrainian SSR: Resolution of the Council of Ministers of the USSR of June 3, 1949]. (1949). *ZP URSS – CR URSS*, 11, st. 40 [in Ukrainian].
- Roshko, Yu.R.** (2010). Ekoloho-ekonomichni aspekty rozvytku lisopromyslovoho kompleksu [Ecology-economic aspects of development of forest and industrial complex]. *Naukovyi visnyk Natsionalnoho lisotekhnichnoho universytetu Ukrainy – Scientific Bulletin of Ukrainian National Forestry University*, 20.9, 66–70. Lviv [in Ukrainian].

- Stoiko, S., & Kopach, V.** (2012). *Storichchia stvorenna pralisovykh rezervativ v Ukrainskykh Karpatakh [Centenary of Establishment of the Primeval Forest Reserves in the Ukrainian Carpathians]*. Lviv [in Ukrainian].
- Tretiak, Yu.D.** (1958). *Do istorii lisivnychoi nauky i osvity v Zakhidnykh oblastiakh URSR: naukove vydannia [To the history of forestry science and education in the Western regions of the USSR: a scientific publication]*. Lviv: Lviv Forestry Institute [in Ukrainian].
- Shvets, M.V.** (2008). *Lisovporiadkuvannia v Ukraini: istoriia i suchasnist [Forest management in Ukraine: history and modernity]*. *Derevoobrobnyk – Woodworker*. Retrieved from <https://www.derevo.info/content/detail/4032> [in Ukrainian].
- Yurchyshyn, N.H.** (2012). *Pravove rehuliuвання instytutu prava vlasnosti na lisy u radianskyi period (1917–1990 rr.): stanovlennia ta rozvytok [Legal regulation the institution of right of property to forests in the Soviet period (1917–1990): establishment and development]*. *Aktualni problemy derzhavy i prava Natsionalnoho universytetu «Odeska yurydychna akademiia» – Current Problems of State and Law National University "Odessa Law Academy"*, 68, 596–603. Odesa [in Ukrainian].

*Стаття надійшла до редакції 03.03.2022 р.
Стаття рекомендована до друку 12.04.2022 р.*